

Vabariigi Valitsuse määruse

„Taaste- ja vastupidavuskava elluviimise korraldus ja toetuste andmise üldtingimused“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahistu (ELT L 57, 18.02.2021, lk 17–75) artikli 4 punktist 2 tulenevalt on taaste- ja vastupidavusrahistu (edaspidi *rahastu*) erieesmärgiks liikmesriikidele rahalise toetuse andmine, saavutamaks nende poolt esitatud taaste- ja vastupidavuskavas (edaspidi *taastekava* või *RRP*) sätestatud reformide ja investeeringute eesmärgid ja sihid (edaspidi *tulemused*).

Eestile on aastatel 2021–2026 rahastust antava välisabi esimese osa suuruseks 759,7 miljonit eurot ning teine osa (ligi 30%) selgub 30. juuniks 2022. a. Toetuse suurus arvutatakse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 lisas I kirjeldatud metoodika alusel. Metoodikas võetakse arvesse liikmesriigi rahvaarvu, SKP pöördväärtust elaniku kohta, viimase viie aasta (2015–2019) keskmist töötuse määra võrreldes liidu keskmisega, reaalsel SKP vähenemist 2020. aastal ning reaalsel SKP vähenemist 2020. ja 2021. aastal kokku. Metoodikas seatakse ülempiirid SKP pöördväärtusele elaniku kohta ning liikmesriigi töötuse määra kõrvalekaldele liidu keskmisest (sh jõukamatele riikidele erinev määr, arvestades nende stabiilsemat tööturgu), et saavutada toetuse ühtlane jaotus liikmesriikide vahel ja vältida toetuse ülemäärast koondumist. Metoodika sisaldab ka jaotusvalemit liikmesriikide vahel.

Tuginedes Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusele (EL) 2021/241, kehtestatakse käesoleva määrusega siseriiklik õigusraam rahastu kasutamiseks ja Euroopa Nõukogu rakendusotsusega kinnitatud taastekavas fikseeritud tulemuste saavutamiseks, sh seda korraldavad asutused, nende peamised ülesanded, üldnõuded toetuse andmiseks ja kasutamiseks, nõuded toetuse saajatele, samuti nõuded toetuse andmise tingimuste kehtestamiseks ja aruandluse korraldamiseks.

Euroopa Nõukogu on taastekava kinnitanud oma _____ rakendusotsusega nr _____

Nõukogu rakendusotsusega kinnitatud taastekavas sisalduvate reformide ja investeeringute elluviimiseks ja nendega seotud tulemuste saavutamiseks võivad valdkonna eest vastutavad ministrid kehtestada toetuse andmise tingimused käskkirjaga, kui ministriumid viivad reformi või investeeringuga hõlmatud tegevusi ellu ise (§ 7), või kehtestada toetuse andmise tingimused määrusega, kui toetust antakse edasi avatud taotlusvoorude kaudu (§ 8). Kui reformi või investeeringu projekt ja toetuse saaja on määratletud taastekavas (§ 6), sõlmib valdkonna eest vastutav minister toetuse saajaga projekti elluviimiseks rahastamislepingu. Reformide ja investeeringute tulemuste eest vastutab asjaomane ministrium ja toetuse saaja.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu (edaspidi *eelnõu*) ja seletuskirja koostasid Riigi Tugiteenuste Keskuse toetuste korraldamise talituse õigusüksuse juht Marek Kübarsepp (e-post: marek.kybarsepp@rtk.ee) ja jurist Anu Jaanson (e-post: anu.jaanson@rtk.ee). Eelnõu toimetab keeleliselt Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (e-post: sirje.lilover@fin.ee) ning eelnõu juriidilist kvaliteeti on kontrollinud sama osakonna jurist õigusosakonna juhataja ülesannetes Virge Aasa (e-post: virge.aasa@fin.ee, tel 611 3549).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu eesmärk on luua siseriiklik õigusraam taastekava ning selle alusel Euroopa Komisjoni ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud rahastamislepingust tulenevate liikmesriigi õiguste ja kohustuste

realiseerimiseks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 20 punktidega 1 ja 2. Samuti nähakse ette siseriiklikud valdkondadeüleised nõuded taastekava rakendamiseks ja rahastamise tagamiseks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EL) 2021/241.

Eelnõu § 1 lõiked 1–3 käsitlevad määruse üldsätteid ja kohaldamisala ning näevad ette võimaluse toetuse andmise tingimuste täpsustamiseks kooskõlas Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EL) 2021/241, Euroopa Nõukogu rakendusotsuses, Euroopa Komisjoniga sõlmitavas rahastamislepingus ja tegevuskorras, delegeeritud määrustes ja juhistes kehtestatud tingimustega. Delegeeritud aktidega kehtestatakse Euroopa Komisjoni poolt sotsiaalsete kulude klassifikatsioon, riikideülene tulemustabel ja kohustuslikud ühised näitajad, nende aruandlustähtaeg ja -metoodika. Tegevuskord lepatakse Euroopa Komisjoniga kokku pärast Nõukogu rakendusotsuse vastuvõtmist ning selles kehtestatakse vajadusel täpsustavad tingimused sihtide ja eesmärkide saavutamiseks, täpsem seire ja rakendamise kord, ajakava ning fikseeritakse indikatiivne maksegraafik.

Eelnõu § 2 käsitleb taastekava rakendamise rahastamiskõlblikkuse tingimusi ja üldiseid põhimõtteid. Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 17 lõike 2 kohaselt loetakse rahastamiskõlblikuks toetatavad tegevused, millega alustatakse 2020. aasta 1. veebruarist ja mis vastavad määruse (EL) 2021/241 nõuetele.

Lõikes 2 kehtestatakse horisontaalne põhimõte, mille kohaselt võib taastekavas nimetatud reformideks ja investeeringuteks saada toetust muudest Euroopa Liidu programmidest ja instrumentidest eeldusel, et sellise toetusega ei kaeta ühte ja sama kulu ehk toetus peab järgima täiendavuse põhimõtet vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 5 punktile 1 ja artiklile 9.

Lõikes 3 nähakse õigusselguse huvides ette nõue, mille kohaselt tuleb taastekavas nimetatud reformide ja investeeringute rahastamisel lähtuda lisaks ka Euroopa Liidu kehtestatud riigiabi reeglistikust ja nõuetest. Seetõttu tuleb juba taastekavas nimetatud reformide ja investeeringute planeerimisel ning toetuse andmisel hinnata, kas reformidele ja investeeringutele toetuse andmine on käsitletav riigiabina või vähese tähtsusega abina (edaspidi *VTA*). Kui tegemist on riigiabi või *VTA* andmisega, tuleb toetuse andmisel nende reeglitega ka arvestada. Riigiabina käsitatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artikli 107 lõike 1 tähenduses antavat abi ja vähese tähtsusega antava abina Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013, milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes (ELT L 352, 24.12.2013, lk 1–8), artiklis 3 nimetatud abi.

Lõikes 4 nähakse ette üldnõue, mille kohaselt tuleb toetusest rahastatud objektidele tagada ligipääsetavus. Toetuse andmise tingimustes ja toetuse kasutamisel tuleb tagada kehtivate ligipääsetavuse nõuete täitmine, milleks on näiteks projekteeritavate ja olemasolevate ehitiste/rajatiste puhul ettevõtlus- ja infotehnoloogiainistri 29. mai 2018. a määrus nr 28 „Puudega inimeste erivajadustest tulenevad nõuded ehitisele“ ning e-keskkondadele kehtiv ligipääsetavuse standard. Ligipääsetavuse tagamine on oluline kõikide projektide puhul, mistõttu ei ole määrav, kas projekti raames luuakse taristuobjekt, pakutakse teenust, luuakse e-keskkondi või tehakse muid tegevusi.

Lõikes 5 kehtestatakse üldpõhimõte, mille kohaselt ei tohi antavast toetusest hüvitada käibemaksu. Erandina on lubatud käibemaksu toetusest hüvitada vaid juhul, kui on võimalik tõendada, et käibemaksuga maksustamine toimub väljaspool Eesti Vabariiki ja riik ei saa käibemaksu oma eelarvesse tagasi.

Lõike 6 kohaselt võib toetusest rahastada vaid selliseid reforme ja investeeringuid, mille puhul

järgitakse keskkonnaeesmärkide saavutamise põhimõtet „ei kahjusta oluliselt“ Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2020/852 artikli 17 tähenduses. Nimetatud nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 5 punktist 2 ning seda peab järgima nii projektide valimisel kui ka nende elluviimisel. Kui toetust antakse §-s 6 nimetatud rahastamislepingu või §-s 7 nimetatud käskkirja alusel, tuleb abi andjal enne toetuse andmist hinnata § 2 lõikes 6 nimetatud nõude täitmiseks rakendatavaid kaitsemeetmeid (kui see on asjakohane) ning vajadusel esitada koordineerivale asutusele ja Rahandusministeeriumile selgitus meetoodika ning protsessi kohta, mida järgitakse, tagamaks, et valitud projektid vastavad § 2 lõikes 6 nõudele. Kui toetust antakse §-s 8 nimetatud määruse alusel, tuleb määruses kajastada § 2 lõikes 6 nimetatud nõude täitmiseks rakendatavaid kaitsemeetmeid (kui see on asjakohane) ning esitada selgitused meetoodika ja protsessi kohta, mida järgitakse, tagamaks, et valitud projektid vastavad § 2 lõikes 6 nimetatud nõudele.

Lõike 7 kohaselt nähakse toetuse andmise objektiivsuse ja sõltumatuse tagamiseks ette üldnõue, mille kohaselt toetuse taotluse menetlemisega, taotluse hindamisega ja toetuse otsustamisega seotud isik peab olema kompetentne ja erapooletu. Juhul kui toetuse andmise tingimustes on kehtestatud täiendavaid nõudeid, siis tuleb lisaks tagada, et nimetatud nõudeid enne toetuse andmist järgitakse.

Lõike 8 kohaselt nähakse ette üldpõhimõte, mille kohaselt toetuse taotluse menetleja ja toetuse andmise üle otsustaja ei või olla isik, kes on jõustunud kohtuotsuse alusel süüdi mõistetud ametialases süüteo või karistusseadustiku § 209, 209¹, 210, 211, 212, 217² või 280 alusel ning kelle karistusandmeid ei ole karistusregistri seaduse alusel kustutatud ja arhiivi kantud. Nõude kehtestamine aitab tagada Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 preambuli punktis 40 ning artiklis 22 kehtestatud tingimuste täitmist.

Lõike 9 kohaselt nähakse ette nõue, mille kohaselt taastekava alusel toetuse taotlemine, sellega seotud teabe ja dokumentide esitamine, samuti säilitamine toimub siseriiklikult ühe keskse andmekogu kaudu, milleks on perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 37 lõikes 1 nimetatud register (SFOS). Nimetatud nõude kehtestamisega tagatakse Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EL) 2021/241 nõutavate andmete, aruandluse ja dokumentide keskne ja nõuetele vastav töötlemine ning säilitamine Euroopa Komisjoni ees.

Lõikega 10 täpsustatakse, et käesolevas määruses nimetatud lõppsaajale ja elluvijale kohaldatakse toetuse saajale kehtestatud nõudeid, kuivõrd neile kohalduvad nõuded eraldi ei kehtestata. Mõisted elluvijja ja lõppsaaja on eristatud tulenevalt toetuse andmise vormist.

Lõikes 11 nähakse ette koordineeriva asutuse ja elluvijja õigus vajadusel kontrollida toetuse saaja juures kohapeal toetuse eesmärgipärast ja nõuetekohast kasutamist, mille kaudu tagatakse Euroopa Komisjonile esitatavate andmete objektiivsus ja õiguspärasus ning tagatakse riigi ja Euroopa Liidu finantshuvide kaitse.

Eelnõu § 3 käsitleb määrusega kasutatavaid mõisteid.

Omafinantseeringu mõiste juures nähakse ette eritingimus, mille kohaselt võib kogu toetatava projekti käibemaks olla toetuse saaja omafinantseeringu osaks, kui see ei ületa projektiga ettenähtud tegevus(t)e omafinantseeringu osakaalu ja on tõendatav, et vastavalt käibemaksu reguleerivatele õigusaktidele ei ole tasutud käibemaksu sisendkäibemaksuna õigust maha arvata või käibemaksu tagasi taotleda ning käibemaksu ei hüvitata ka muul moel. Kui üldjuhul on välistoetuste puhul tagastamatu käibemaks abikõlblik, siis taaste- ja vastupidavusrahastu puhul on fondi rahaliste vahendite saaja Eesti riik, kes on muuhulgas ka käibemaksu koguja, mistõttu ei käsitleta taastekava reformide ja investeeringute käibemaksu toetusest hüvitatavana.

Teised terminid selgitamist ei vaja.

Eelnõu §-s 4 nähakse ette taastekava koostamise ja rakendamise seotud Eesti riigi asutused ja nende ülesanded.

Rahandusministeerium juhib taaste- ja vastupidavusraha planeerimist, korraldab taastekava koostamist ja muutmist, peab taastekava läbirääkimisi Euroopa Komisjoniga, teostab auditeeriva asutuse ülesandeid, kooskõlastab siseriiklikud toetuse andmise tingimused, kehtestab vajadusel täiendavaid siseriiklikke juhiseid toetuse kasutamiseks, kogub andmeid, mis on vajalikud taastekava rakendamiseks. Taastekava tulemuslikkuse ja mõjude hindamiseks viiakse Rahandusministeeriumi koordineerimisel läbi vähemalt üks hindamine.

Samuti nähakse eelnõu §-s 4 ette ministeeriumide ülesannete piiritus taastekava rakendamisel, mis tulenevad asjaolust, et iga ministeeriumi vastutusvaldkonda kuuluvate reformide ja investeeringute tulemuste saavutamise ja ka elluviimise eest vastutab vastavad reformid ja investeeringud taastekavasse esitanud ministeerium.

Lisaks nähakse ette koordineeriva asutuse ülesanded, mille täitjaks on Riigi Tugiteenuste Keskus. Koordineeriva asutuse peamine ülesanne on kontrollida toetuse saajate (välja arvatud lõppsaajad) ja elluviijate maksetaotluste vastavust kehtestatud nõuetele, kontrollida taastekava tulemuste saavutamist, teostada RRP ülest riskide hindamist, koguda taastekava täitmisega seotud andmeid, koordineerida taastekavaga seotud teavitustegevusi ning esitada Rahandusministeeriumiga kooskõlastatud aruanne Riigikantseleile, kes omakorda esitab selle Euroopa Komisjonile. Teavitustegevuse riigisisese korraldamise juhise koostab Rahandusministeerium, Riigi Tugiteenuste Keskuse ülesanne on keskselt teavitustegevusi koordineerida.

Auditeeriv asutus auditeerib taastekava eesmärkide ja sihtide saavutamist ning toetuse kasutamise õiguspärasust, samuti taastekava rakendamise seotud asutuste juhtimis- ja kontrollisüsteemide toimivust ning esitab läbi viidud auditite kohta kokkuvõtte koordineerivale asutusele.

Eelnõuga nähakse õigusselguse huvides ette elluviija ülesanded, mis tulenevad asjaolust, et on vajalik täpsustada eelnõu § 8 alusel kehtestatava määruse alusel elluviijale määratavate ülesannete ulatust. Kui toetuse andmise tingimuste määruse alusel määratakse reformi või investeeringuga hõlmatud alategevuse vahetu elluviija, siis vastutab määruse alusel kehtestatud reformi või investeeringu alategevuse tulemuste täitmise eest elluviija. Eelnev erisus ei välista toetuse andmise tingimuste määruse alusel toetust saavate lõppsaajate (toetuse saajad) vastutust toetust saanud projekti tulemuste saavutamise eest.

Eelnõu § 5 lõikes 1 nähakse ette toetuse saajale esitatavad nõuded, mis kehtivad sõltumata toetuse andmise vormist ja neid asjaolusid tuleb kontrollida enne toetuse andmist, et kontrollida toetuse saaja finants- ja toimimissuutlikkust taotluses kirjeldatud tegevuste tegemiseks ja projekti tulemuste saavutamiseks ning tagada Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artiklist 22 tulenev Euroopa Liidu finantshuve kaitse.

Punktis 1 nimetatud kehtiva karistuse puudumise nõude kontrollimiseks tehakse järelepärimine karistusregistrisse. Isik loetakse karistatuks või tal on kehtiv karistus kuni karistusregistri seaduse alusel karistusandmete kustutamiseni ja arhiivi kandmiseni.

Punktis 2 nimetatud majandustegevuse nõuet kohaldatakse juhul, kui toetatakse ettevõtjat. Nõue on seotud toetuse saaja haldus- ja toimimissuutlikkuse nõudega, mis on hõlmatud vastavas valdkonnas tegutsemise lubadega ehk taotlejal peab olema täidetud majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse tähenduses tulenevad nõuded ettevõtlusega tegelemisel. Nõude täitmist kontrollitakse majandustegevuse registrist.

Punktis 3 eeldatakse, et taotleja on makseraskustes, kui tal on maksuvõlad koos intressiga rohkem kui

100 eurot, mis ei ole ajatatud, ja mida ei likvideerita puuduste kõrvaldamiseks antava tähtaja jooksul. Maksuvõla puudumisega arvestamise eesmärk on toetada taotlejat, kellel ei ole riigi ees olulist rahalist võlga. Maksuvõlgnevusi saab kontrollida e-maksuameti/e-tolli kodulehelt.

Punkti 4 kohaselt tuleb veenduda, et taotleja või partneri suhtes ei ole pankrot välja kuulutatud, ta ei ole likvideerimisel ega sundlõpetamisel. Juhul kui selgub vastupidine, siis eeldatakse, et puudub projekti elluviimiseks vajalik finantssuutlikkus ja ka vajalik haldus- ja toimimissuutlikkus. Kui üksnes partner on nimetatud olukorras, siis on tingimust võimalik täita näiteks nii, et partnerit ei kaasata projekti või kaasatakse mõni teine. Veendudes, et taotleja või partneri suhtes ei ole algatatud pankrotimenetlust, tagatakse Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 artikli 4 lõike 3 punktis a ja sama artikli lõike 6 punktis a sätestatud nõue, mille kohaselt ei tohi ettevõtjale, kellele antakse vähese tähtsusega abi, kas laenuna või tagatisena, olla välja kuulutatud maksejõuetusmenetlust. Infot pankroti, likvideerimise ja sundlõpetamise menetluse kohta saab äriregistrist ning mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrist, samuti väljaandest Ametlikud Teadaanded.

Punktiga 5 nähakse ette nõue, et juhul kui taotleja või partner on riigiabi saajaks, ei või nad Euroopa Liidu õiguse kohaselt olla raskustes ettevõtjad. Raskustes oleva ettevõtja mõistet selgitab Komisjoni teatise nr 2004/C 244/02 „Ühenduse suunised raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta“ (Euroopa Liidu Teataja C 244, 01.10.2004, lk 0002–0017) punkt 2.1. Kui taotleja või partner on riigiasutus või põhiseaduslik institutsioon, siis finantseerimisvõimekust eeldatakse ilma täiendavate tingimusteta, sest iga riigiasutuse kohustus on tagada kulude kate riigieelarve seaduse kohaselt.

Punkti 6 kohaselt peab toetuse taotlejal ja tema partneril olema projekti elluviimiseks ja haldamiseks vajalik kvalifikatsioon, kogemus, õiguslik, organisatsiooniline või tehniline eeldus vastavalt toetuse andmise tingimustele. Selline eeldus võib tuleneda toetuse saajate ringist või projekti tegevuste valdkonnast, toetatavast eesmärgist või mõnest projekti elluviimisega seotud seadusest. Arvestades toetatavat valdkonda ja taotlejate sihtgruppi, tuleb toetuse andmise tingimustes seada nõuded taotleja organisatsioonile, näiteks projektijuhi kvalifikatsioonile ja kogemusele, selleks, et veenduda toetuse saaja haldus- ja toimimissuutlikkuses toetatava projekti edukaks elluviimiseks.

Punkti 7 kohaselt peab toetuse saaja tagama nõutava omafinantseeringu ning toetuse andja nõudmisel esitama toetuse andjale selle kohta tõendid enne toetuse saamist. Projektile kohaldatakse omafinantseeringu osakaal rahastamiskõlblikest kuludest märgitakse taotluse rahuldamise otsuses või rahastamislepingus ja selle ulatus peab olema kooskõlas toetuse andmise tingimustes nõutuga. Omafinantseeringu saab lugeda toetuse saaja poolt tasutuks ka siis, kui kolmas isik tasub selle toetuse saaja eest. Omafinantseeringu võib tasutuks lugeda ka siis, kui on tõendatud toetuse maksmise eelduseks olevate tegevuste tegemine või tulemuste saavutamine.

Punkti 8 kohaselt seatakse piirang toetuse saajale, et tagada Euroopa Liidu finantshuvide kaitse taasterahastu rakendamisel. Kui toetuse saaja on eelnevalt saanud taasterahastust toetust ning see on kuulunud tagasimaksmisele, kuid toetuse saaja ei ole tagasinõuet täitnud või teinud seda tähtaegselt, siis puudub tal õigus toetuse saamiseks uuele taasterahastu projektile.

Lõikes 2 nähakse ette kohustus toetuse saajale järgida riigihangete seadust (edaspidi RHS), kui ta on hankija RHS tähenduses. Samas lõikes nähakse ette ka erisus, mille eesmärk on vähendada halduskoormust väiksemasummaliste hangete kontrollimisel ja mis lähtub asjaolust, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2018/1046, mis käsitleb liidu üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantsreegleid ja millega muudetakse määrusi (EL) nr 1296/2013, (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013, (EL) nr 1304/2013, (EL) nr 1309/2013, (EL) nr 1316/2013, (EL) nr 223/2014 ja (EL) nr 283/2014 ja otsust nr 541/2014/EL ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL, Euratom) nr 966/20 (ELT L 193, 30.07.2018, lk 1–222) lisa I punktis 38.2 (d) on tõstetud lihthanke menetluse

algmäära samuti 20 000 euron.

Kui toetuse saaja ei ole hankija riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) tähenduses, peab hangete korral alates eelnõus nimetatud piirmäärast alates toetuse saaja tõendama, et järgitud on toetuse andmise tingimustes ja *RHS* §-s 3 sätestatud nõudeid. Analoogselt kontrollitakse eelnõus nimetatud piirmäärast alates *RHS* §-s 3 sätestatud nõuete järgimist siis, kui toetuse saaja/partner tellib sotsiaalseid ja eriteenuseid *RHS* § 126 lõike 1 tähenduses või korraldab riigihanke, mille eeldatav maksumus jääb alla riigihanke piirmäära.

Eelkõige peab toetuse saaja tõendama, et ostu maksumus kujunes konkurentsi korral erinevate erapooletute ja võrreldavate pakkumuste objektiivse võrdlemise teel, ehk et konkurentsi on efektiivselt ära kasutatud. Kui toetuse saaja peab kindlasummalise makse korral tõendama vaid eelarve asjakohasust, rakendub nimetatud nõue eelarvekulude tõendamisel.

RHS §-s 3 sätestatud põhimõtted hõlmavad eesmärki tagada konkurentsi efektiivse kasutamise teel hankija rahaliste vahendite läbipaistev, otstarbekas ja säästlik kasutamine. Kui lõppsaaja on *RHS* tähenduses hankija, on vaja koguda andmeid töövõtjate ja alltöövõtjate kohta vastavalt Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 22 lõike 2 punktist (d) nimetatud ulatusele.

Eelnõu §-s 6 reguleeritakse toetuse andmist investeerimisprojektidele, mis on taastekavaga kinnitatud reformi või investeeringu osaks olev või sellest eraldiseisev Euroopa Komisjoniga eelnevalt kokkulepitud (eeldefineeritud) investeering või muu üksikprojekt, mille toetuse saaja on taastekavas määratletud ning mille taastekavas määratletud tegevused moodustavad üksikprojektina terviku ja mille rahastamiseks ei rakendata avatud taotlemist.

Eelnõu § 6 lõikes 1 nähakse ette nõue, et enne taastekavaga kinnitatud investeerimisprojektile toetuse andmist peab toetuse saaja esitama e-toetuse kaudu investeerimisprojekti täpsustatud tegevused, ajakava, eelarve ning rahastamisperiood jm vajaliku informatsiooni projekti vastavuse ja eesmärgipärasuse hindamiseks. Nõuet rakendatakse põhjusel, et taastekavas kirjeldatud investeerimisprojekt on liiga üldiselt kirjeldatud ning selle detailsem kirjeldus ja tegevuskava esitatakse kontrollimiseks ministeeriumile, kelle vastutusvaldkonda investeerimisprojekti elluviimine kuulub.

Eelnõu § 6 lõike 2 kohaselt peab investeerimisprojekt enne selle rahastamist ja toetuslepingu sõlmimist vastama taastekavale, olema jätkusuutlik ning vastama kohalduvatele siseriiklikele eriseadustest tulenevatele nõuetele.

Eelnõu §-s 6 lõigete 3 ja 4 kohaselt sõlmib ministeerium, kelle vastutusvaldkonda kuulub taastekavaga toetatav investeerimisprojekt, toetuse saajaga toetuslepingu, mis tuleb enne selle sõlmimist kooskõlastada koordineeriva asutuse ja Rahandusministeeriumiga. Juhul, kui toetatav investeerimisprojekt on seotud erinevate ministeeriumide vastutusvaldkondadega, sõlmitakse rahastamisleping kõigi investeerimisprojekti osapoolte (ministeeriumid ja toetuse saaja) vahel ühiselt ning sõlmitud rahastamislepingu edastab taastekavas reformi või investeeringu eest vastutav ministeerium 5 kalendripäeva jooksul koordineerivale asutusele.

Eelnõu §-s 7 reguleeritakse toetuse andmist, kui toetuse saajaks on ministeerium ja toetatavat tegevust viib ellu ministeerium ise või koos partneriga, kui viimane on tegevustesse kaasatud.

Eelnõu §-s 7 lõikes 1 nähakse ette miinimumnõuded, kui toetuse andmise tingimused kehtestatakse ministri käskkirjaga.

Eelnõu §-s 7 lõikes 2 nähakse ette võimalus, et ministeerium võib tegevustesse kaasata partneri ja

volitada elluviimise teisele täidesaatva riigivõimu asutusele või juriidilisele isikule. Kui ministeerium soovib volitada tegevused eraõiguslikule juriidilisele isikule, delegeerib ministeerium ülesande halduslepinguga halduskoostöö seaduses sätestatud korras.

Eelnõu § 7 lõigetes 3 ja 4 kehtestatakse nõuded ministeeriumile toetuse andmise tingimuste käskkirja kooskõlastamiseks koordineeriva asutuse, Rahandusministeeriumi ja vajadusel teiste ministeeriumidega, kui tegevus mõjutab teise ministeeriumi vastutusala eesmärke, sh vajadusel Euroopa Komisjoniga enne käskkirja kehtestamist.

Eelnõu §-s 8 nähakse ette kohustuslik toetuse andmise vorm ning nõuded kui toetust antakse avatud taotlemise kaudu. Lõikega 1 luuakse valdkonna eest vastutavale ministrile volitus toetuse andmise tingimuste kehtestamiseks määrusega (VäSS § 8 lg 4 ja 5).

Eelnõu § 8 lõikes 2 nimetatakse, mida määrusena kehtestatavad toetuse andmise tingimused peavad vähemalt sisaldama, kui toetamiseks sobilikke projekte tahetakse valida välja avatud taotlemise korras. Avatud taotlemist võib korraldada kindlaks tähtajaks taotluste esitamisenä taotlusvooru põhiselt või määratud ajavahemikus taotluste jooksva esitamisenä.

Punkti 1 kohaselt tuleb määruses nimetada, millise taastekavas nimetatud reformi või investeeringu elluviimiseks määrus kehtestatakse. Nimetamine on vajalik, tagamaks määruses nimetatud toetatavate tegevuste ja tingimuste vastavus EL ja siseriiklikes õigusaktides ette nähtud tingimustele ning nende seos taastekava tulemustega.

Punkti 2 kohaselt tuleb kehtestatavas määruses nimetada elluviiija ja tema ülesanded, kui toetus antakse edasi lõppsaajatele ja toetuse edasiandmisega seotud ülesandeid täidab elluviiija. Seeläbi tagatakse taotlejatele õigusselgus ja läbipaistvus toetuste menetlemisel.

Punkti 3 kohaselt tuleb määruses nimetada, milliseid projekti tegevusi toetatakse ja mis on sealjuures üldine projekti toetamise eesmärk ning seos taastekavas nimetatud reformi või investeeringu tulemustega. Toetatavad tegevused peaksid olema nimetatud piisavalt täpselt ja samas vajalikul määral üldiselt, et taotlejal oleks võimalik aru saada, kuidas tema projekt võiks toetamiseks sobilik olla.

Punkti 4 kohaselt on ministeeriumil kohustus hinnata juba enne määruse (riigiabi eeskirjades nimetatakse „abikava“) kehtestamist, kas õigusakti alusel antava toetuse andmine tähendab riigiabi või VTA andmist. Kui tegemist on abikava alusel riigiabi või VTA andmisega, tuleb määruse kujundamisel nende reeglitega ka arvestada, sealhulgas asjakohaste mõistetega, abi andmise välistustega, toetuse määradega, toetatavate tegevustega ning kuludega. Taotleja, toetuse saaja, aga ka elluviiija peavad olema eelnevalt teadlikud, et toetuse andmisel kohalduvad riigiabi või VTA reeglid koos nendest tulenevate piirangute ja kohustustega. Elluviiijad peavad vastavalt konkurentsiseadusele jälgima, et toetust antakse konkreetsele toetuse saajale riigiabi või VTA andmist reguleerivate õigusaktide kohaselt.

Kui määruse kohaselt võib olla tegemist üksikabi andmisega Euroopa Komisjoni otsuse alusel konkurentsiseaduse §-le 34¹ tähenduses, tuleb määruses viidata konkurentsiseaduse §-le 34¹.

Riigiabina käsitatakse Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELTL) artikli 107 lõike 1 tähenduses antavat abi ja vähese tähtsusega antavaks abiks Euroopa Komisjoni määruse (EL) nr 1407/2013 artiklis 3 nimetatud abi.

Punkti 5 kohaselt tuleb määruses määratleda toetatavate tegevuste rahastamisperiood, mille sisse peavad jääma projektide elluviimisperioodid ning mis jääb ajavahemikku 2020. aasta 1. veebruarist

2026. aasta 31. augustini.

Punkti 6 kohaselt tuleb määruses sätestada muud toetuse andmise tingimused, mis arvestades sihtgruppi, toetatavaid tegevusi või valdkonna eripära, on asjakohased.

Punkti 7 kohaselt tuleb määruses nimetada toetuse minimaalne või maksimaalne osakaal abikõlblikest kuludest ning vajadusel toetuse suurim või vähim summa. Toetuse osakaalu või summa kujundamisel tuleb arvestada riigiabi reeglitest tulenevate piirangutega ning asjaoluga, et toetusest ei hüvitata käibemaksu. See osa abikõlblikest kuludest, mida toetusega ei kaeta, ehk eelnõu tähenduses omafinantseering, jääb toetuse saaja enda kanda.

Punkti 8 kohaselt tuleb määruses määratleda taotlejale (lõppsaajale) ja partnerile esitatavad nõuded. Lisaks võib vajadusel ette näha täiendavaid nõudeid. Näiteks võib ette näha võimaluse võtta vastu taotlusi konkreetse tegevuse, piirkonna, sihtrühma või eelarve osa kohta, kui see aitab kaasa toetuse kavandatud sihtrühmale või tulemuste saavutamisele suunamisel. Samuti tuleb kehtestada selged nõuded taotlusele, et taotleja saaks esitada ammendavalt kogu vajaliku teabe projektis kavandatud tegevuste, nende maksumuse ja tulemuste kohta, mis omakorda lihtsustab toetuse andmise üle otsustamist ning vähendab puudustega taotlusi.

Punkti 9 kohaselt tuleb määruses täpsustada, kuidas toimub taotluste esitamine ja millise aja jooksul tehakse taotluse kohta otsus. Selle aja sisse peab jääma nii taotleja kui taotluse nõuetele vastavaks tunnistamise etapp kui ka hindamise etapp ning otsusest teavitamine. Määruses tuleks ära nimetada ka see, kas taotlusi saab esitada taotlusvoorude või jooksva taotlemise korras.

Punkti 10 kohaselt peab määrus sisaldama projektide hindamiskriteeriume ja valiku korda. Sellega tehakse taotlejale läbipaistvaks ja jälgitavaks, kuidas toimub projektide hindamisprotsess ja milliseid asjaolusid projektide hindamisel arvestatakse. Projektide paljususe korral tuleb toetamiseks parimad projektid välja valida ühtsete tingimuste abil, kui taotlejale ja taotlustele esitatavate nõuetele vastavuskontrolli raames parimate väljavalimine seda ei võimalda. Kuivõrd projekti jätkusuutlikkuse üheks kriteeriumiks on ka Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 5 punktist 2 tulenev nõue, mille kohaselt võib taasterahastust toetust anda § 2 lõikes 6 nimetatud põhimõtet järgivatele projektidele, siis tuleb toetuse andmise tingimustes näha ette viidatud nõude täitmiseks kohaldatavad asjakohased kaitsemeetmed, samuti asjakohased andmed metoodika või kriteeriumite kohta, millega tagatakse viidatud nõude täitmine.

Valiku korra all võib pidada silmas seda, kas projekte valitakse toetamiseks paremusjärjestuse (pingerea) alusel või hindamiskriteeriumi miimumnõudele või hindepunkti lävendile vastamise tuvastamise teel.

Hindamiskriteeriumites määratakse vähemalt igale kriteeriumile selle osatähtsus ja hindepunktide skaala, mis asjaolusid tuleb hindepunkti andmisel arvestada ning kui põhjalikult tuleb hindepunkti andmisel täiendavalt selgitada hindepunkti valikut. Määruses võib näiteks ette näha, et eelistatakse projekti, millel on suurem omafinantseeringu määr, mille kohta on taotlus esitatud varem, mis valitakse välja näiteks liisu heitmisel või mis vastab määruses või metoodikas nimetatud muule kriteeriumile.

Toetatavate tegevuste ja projektide valiku- ja hindamiskriteeriumite kavandamisel peab arvestama, et kriteeriumid peavad olema mittediskrimineerivad ja läbipaistvad ning toetama meeste ja naiste võrdõiguslikkust. Samuti tuleb jälgida, et toetatavate tegevuste rahastamisel edendataks keskkonnakaitse nõudeid, ressursitõhusust, kliimamuutuste leevendamist ja nendega kohanemist, vastupidavust katastroofidele ning riskiennetust ja -juhtimist, et tagada vastupidavus kliimamuutustele ja katastroofidele.

Punkti 11 kohaselt tuleb määruses sätestada, kuidas toimub taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise otsuse tegemise kord. Korra kujundamisel arvestatakse, kas taotlejal tuleb või on võimalus esitada taotlus registri vahendusel või esitatakse taotlus elektrooniliselt digiallkirjastatult. Kui taotlus esitatakse registri kaudu, siis toimub otsusest teavitamine samuti registri kaudu.

Punkti 12 kohaselt tuleb määruses reguleerida projekti rahastamislepingu sõlmimise kord, kui toetuse andmiseks sõlmitakse rahastamisleping. Rahastamislepingu vajalikkus lähtub eeldusest, mille kohaselt ei ole kehtiva õiguse kohaselt haldusotsusega võimalik kõiki projekti elluviimisega seotud õigusi ja kohustusi toetuse saajale (lõppsaajale) üle anda ning seetõttu antakse õigused ja kohustused üle rahastamislepinguga. Rahastamislepingu kaudu tagatakse riigi ja toetuse saaja (lõppsaaja) õigussuhte õiguskindlus kokkulepitavate lepingutingimuste kaudu. Projekti rahastamisleping võib lähtuvalt toetatavatest tegevustest, projekti laadist, valdkonna eripäradest vms sisaldada täpsustavaid tingimusi ning elluviija annab projektiga seotud õigused ja kohustused üle lepingu kaudu. Samuti tuleb rahastamislepingus sätestada projekti elluviimise tingimused, toetuse väljamaksmise kord, toetuse tagasinõudmise ja maksmise alused, teavitusreeglid jms.

Punkt 13 kohaselt tuleb määruses märkida, milline on toetuse rahuldamise otsuse (edaspidi *TRO*) muutmise ning rahastamislepingu muutmise tingimused ja kord. Korra all peetakse silmas näiteks, kas ja kui sagedasti saab muutmise avaldust esitada, millistel juhtudel peab projekti muutmiseks saada elluviija loa või võib projekti muuta ilma seda elluviijaga kooskõlastamata ning piisab vaid elluviija teavitamisest.

TROd võib muuta vaid juhul, kui muutmise tulemusel tagatakse projektis ja taastekavas kavandatud eesmärkide ja tulemuste saavutamine. Seega TROd võib muuta, kui TROs nimetatud projekti eesmärk ei muutu ja muudetakse projekti tegevuse ulatust, lisatakse täiendav toetatav tegevus, muudetakse toetuse ja omafinantseeringu summasid või nende osakaale abikõlblikest kuludest. Muuta võib ka projekti elluviimisperioodi, arvestades käesolevas määruses ja toetuse andmise tingimustes nimetatud rahastamisperioodi või kulude hüvitamise viisi.

Punkti 14 kohaselt tuleb määruses kehtestada loend toetuse saaja (lõppsaaja) ja partneri kohustustest ja õigustest, sest reeglina lähtub toetuse saaja (lõppsaaja) vaid määrusest. Seega tuleb määruses nimetatud toetuse saaja (lõppsaaja) kohustustele viidata või määruses need uuesti üle nimetada. Kui määrusest peavad juhinduma peamiselt erasektori toetuse saajad, siis tuleks toetuse saaja kohustused pigem sätestada määruses.

Samuti tuleb määruses nimetada vastava menetlusetapi juures menetluse juures toetuse saaja õigused: õigus saada teavet tema suhtes tehtud otsuste ja toimingute kohta, saada elluviijalt selgitusi ja nõu kohustuste täitmiseks, õigus esitada täiendavat teavet puuduste ilmnemisel, õigus taotleda TRO muutmist, õigus loobuda toetuse kasutamisest, õigus vaidlustada tema suhtes tehtud otsus või toiming, kui sellega on rikutud tema õigusi.

Punkti 15 kohaselt tuleb toetuse andmise tingimustes näha toetuse saaja ja partneri kohustus anda järelevalvet teostava isiku kasutusse järelevalve teostamiseks vajalikud andmed ja dokumendid.

Punkti 16 kohaselt tuleb määruses täpsustada, milline on projekti elluviimise kohta esitatava teabe, dokumentide ja aruannete esitamise kord. Määruses võib ette näha üldised nõuded ja sätestada, et konkreetsele projektile tuleb määrata dokumentide ja aruannete esitamise üksikasjad TROs.

Punkti 17 kohaselt tuleb kujundada riigihankedokumentide kontrollimise kord, kui see on asjakohane. Sellise korra kehtestamine on vajalik, sest riigihankemenetluse korrektsusel on suur mõju kulude abikõlblikkusele ja toetuse saamisele. Selleks, et ennetada hankemenetluse nõuete eiramisi,

tuleb vastavalt riskiastmele kontrollida hankedokumente võimalikult vara. Korda on võimalik kujundada nii, et hankedokumente kontrollitakse enne taotluse rahuldamis, peale taotluse rahuldamis hankemenetluse läbiviimisel või maksetaotluse või ettemakse kasutamise aruande esitamisel. Korra sätestamisel tuleb viidata sellele, et eelnõu kohaselt kontrollib elluviija riigihankeid alates riigihanke piirmäärast. Säte hõlmab ka kohustust määratleda määruses hankedokumentide kontrollimise kord, kui tegemist ei ole riigihankemenetlusega ja tuleb tõendada RHS §-le 3 vastavust.

Punkti 18 kohaselt tuleb määruses märkida, kas ja millist toetuse väljamakse viisi eelnõu § 9 lõikes 3 kohaselt kasutatakse. Samuti tuleb määratleda, kas võimaldatakse toetuse maksmist ettemaksena ning täpsustada toetuse maksmise kord: tähtajad, maksetaotluste esitamise sagedus ja sellega koos esitatavad dokumendid ning lõppmakse suurus, mis määratletakse protsendina või summana toetuse mahust. Lõppmakse suuruse määramine on vajalik, et tagada hõlpsasti tasaarvelduse korras finantskorrektsioonist tuleneva tagasinõude täitmine.

Punkti 19 kohaselt tuleb määruses reguleerida toetuse tühistamise ja tagasinõudmise alused ja kord, sealhulgas projekti tulemuse mittesaavutamisel või osalisel saavutamisel. Määruses on võimalik viidata ka käesoleva eelnõu §-s 11 sätestatud taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise, toetuse tagasinõudmise ja tagasimaksmise alustele.

Punkti 20 kohaselt tuleb määruses täpsustada, milline on projekti aruannete esitamise kord. Määruses võib ette näha üldised nõuded ja sätestada, et konkreetsele projektile määratakse aruannete esitamise korra üksikasjad TROs või rahastamislepingus.

Punkti 21 kohaselt tuleb määruses märkida ära, kas vaideorgan on ministeerium või elluviija. Kui vaideorgan on ministeerium, tuleb vaie ministeeriumile esitada läbi elluviija. Kuigi otsuses (haldusaktis) peab ära märkima vaidlustamise korra, kui tegemist on haldusvälise adressaadiga, siis üldise informeerimise ja selguse eesmärgil, tuleks vaiete lahendaja juba määruses nimetada.

Lõike 3 kohaselt kooskõlastatakse toetuse andmise tingimuste määrus sarnaselt ministri käskkirjale (eelnõu § 7 lõige 3).

Eelnõu § 9 käsitleb toetuse maksmise üldist korda.

Lõikes 1 nähakse ette nõue, et toetust makstakse välja kas enne või pärast tulemuste tõendamist. Maksetaotlus tuleb esitada elektrooniliselt läbi e-toetuse koos nõutavate lisadega.

Lõikes 2 nähakse ette nõue, mille kohaselt investeerimisprojektile toetust saav isik või asutus esitab maksetaotlused otse koordineerivale asutusele ning eelnõu §-s 8 sätestatud toetuse andmise tingimuste alusel toetuse saaja (lõppsaaja) esitab maksetaotlused toetuse andmise tingimustes nimetatud elluviijale. Siinkohal on erisus maksetaotluste esitamisel tehtud tulenevalt asjaolust, et taastekava tasemel vastutab eelnõu §-s 8 nimetatud toetuse andmise tingimustes kehtestatud eesmärkide ja sihtide (tulemuste) saavutamise eest elluviija, kes jälgib, et toetuse andmise tingimuste alusel toetust saavad projektid oleksid tulemuslikud. Eelnev erisus ei vabasta toetuse lõppsaajaid vastutusest projekti elluviimise ja tulemuste saavutamise eest TRO ja rahastamislepingu tingimuste kohaselt.

Toetus makstakse välja pärast maksmise aluseks olevate tingimuste ja kohustuste täitmist, võttes arvesse eelnõu § 9 lõikes 7 sätestatud. Kui maksetaotluse menetlemine lõpeb toetuse väljamaksmisega, käsitletakse seda toiminguna ning toetuse maksmise kohta eraldi otsust ei vormistata – toetuse saaja näeb toetuse laekumist arvelduskontol ning sellest teatakse võimalusel ka e-kirjaga. Kui maksetaotluses nimetatud toetuse summat ei ole alust täies ulatuses välja maksta toetuse väljamaksmise eelduse mittesaabumise või tõendamatusse tõttu, sealhulgas juhul, kui peale

puuduste kõrvaldamist esineb olukord, kus puudust ei kõrvaldata või seda ei saagi enam kõrvaldata (esineb näiteks RHS nõuete eiramine), tuleb väljamaksmisest keeldumiseks vormistada otsus. Toetus ei kuulu maksmisele otsuses nimetatud toetuse summa ulatuses, st antud summas maksetaotlust ei rahuldata. Samuti vormistatakse otsus juhul, kui esinevad toetuse maksmise peatamise alused. Reeglina peatatakse toetuse maksmine otsuses määratud ajaks, mis peab olema proportsioonis peatumise aluseks olevate asjaolude väljaselgitamiseks kuluva ajaga, mida otsustaja peab alati hindama.

Lõikes 3 nähakse ette võimalus, mille kohaselt toetuse andmise tingimustes, taotluse rahuldamise otsuses ja rahastamislepingus võib makse tegemiseks kohaldada tekkinud ja tasutud kuludokumentide alusel maksetingimust, kokkulepitud tulemuste või tegevuste täitmise alusel maksetingimust või põhjendatud juhul osaliselt ettemaksena (välja arvatud riigiasutustele) maksetingimust. Maksetingimuste kehtestamisel tuleb hinnata projekti ja selle eripärasid ning vältida põhjendamatu ettemakse tegemist ning seeläbi riigi finantshuvide kahjustamist.

Lõikes 4 nähakse ette tingimus, mille kohaselt tehakse toetuse lõppmakse pärast projekti kõigi tegevuste elluviimise ja tulemuste tõendamist, mille eesmärgiks on vältida riigi/EL finantshuvide kahjustumist ning tagada, et projekti elluviija vastutab lõplike tulemuste saavutamise eest enne kõigi kulude hüvitamist. Viimase väljamakse suuruse ja selle tegemise võimaldamine toetuse andmise tingimustes või TRO-s pärast lõpparuande kinnitamist on vajalik, et motiveerida toetuse saajat esitama lõpparuanne õigeaegselt ning selleks, et riigil oleks vajadusel võimalik väljamakse tasaarveldada tagasimaksmisele kuuluva summaga, näiteks, kui lõpparuande kontrollimisel tuvastatakse, et projekt ei ole olnud tulemuslik või kulud ei kuulu toetusest hüvitamisele.

Lõikes 5 nähakse ette tingimused ettemakse võimaldamise korral.

Punkti 1 kohaselt võib maksimaalne võimalik tõendamata ettemaksete osakaal projekti toetuse kogusummast korraga olla kuni 40% projekti toetuse kogusummast, sealjuures mitte rohkem kui garantii summa. Seega kui osa ettemaksest tõendatakse, võib taotleda uut ettemakset tõendatud osa ulatuses.

Punktide 2 ja 3 kohaselt nähakse ette nõue, et kui toetus on riigiabi või vähese tähtsusega abi, siis saab ettemakse anda vaid garantii alusel. Ettemakse ei või ületada garantii summat. Seega, kui on tõendatud osa projekti kulude katteks tehtud ettemaksest, võib ettemakse summa taastada kuni garantii summani. Makse tegijal on õigus otsustada kaalutlusõigusele tuginedes iga ettemakse tegemise üle isegi siis, kui toetuse saajal on nõuetekohane garantii. Keeldumine peab olema põhjendatud – näiteks kui toetuse saajal on olulisi probleeme projekti elluviimisega ning ettemakse tegemine ei aita kaasa projekti ajakohasele elluviimisele.

Lõikes 6 nähakse ette tingimused garantiile, kui toetust makstakse ettemaksena. Garantiile on seatud tingimused selleks, et oleks tagatud garantii andja usaldusväärsus. Garantii andjaks saab olla krediidi- või finantseerimisasutus ning riigieelarve seaduse tähenduses riigigarantii andja. Eelnõuga nähakse ette garantii kestvuse minimaalne tähtaeg tulenevalt asjaolust, et ettemakse tähtaegselt tõendamata jätmisel oleks võimalik mõistliku aja jooksul teha otsus ning selle alusel realiseerida garantii. Otsustajal on oluline jälgida, et ettemakse tõendamata jätmisel tehakse otsus garantii tähtaja jooksul, vastasel juhul ei ole võimalik garantiid realiseerida ning tagasimaksmisele kuuluv ettemakse summa võib jääda garantii alusel tagasi saamata, mis kahjustab oluliselt riigi/EL finantshuvisid. Samuti peab garantii katma toetuse ettemakse summa.

Lõikes 7 kehtestatakse kesksed toetuse maksmise peatamise või maksmisest keeldumise alused. Punkti 1 kohaselt peab toetuse makse üle otsustaja enne makse tegemist hindama, kas maksetaotluse eeldused makse tegemiseks on selged ja täidetud. Juhtumitel, kus maksetaotlus on toetuse saaja poolt esitatud, kuid nõutavate tulemuste saavutamist või kulusid ei ole toetuse saaja suutnud lõpuni

tõendada või esinevad muud objektiivsed asjaolud, mis seavad kahtluse alla maksetaotluses esitatud informatsiooni (näiteks maksetaotluses esitatud informatsiooniga seotud kohtuvaidlused, riiklikud järelevalve menetlused vms.), võib otsustaja toetuse maksmise peatada või sellest keelduda. Kuivõrd nii makse peatamise kui maksest keeldumise puhul on tegemist isiku õigusi piiravate otsustega, siis tuleb otsuseid põhjendada.

Punkti 2 kohaselt võib toetuse makse peatada või maksest keelduda juhul, kui toetuse saaja suhtes on tehtud taasterahastust pärineva toetuse tagasinõudmise otsus ning maksetaotluse menetlemisel selgub, et toetuse saaja ei ole tagasinõutavat summat lõplikult või nõuetekohaselt tagasi maksnud.

Punkti 3 kohaselt võib maksetaotluse menetlemise peatada või sellest keelduda, kui maksetaotlust menetleval asutusel tekib kahtlus toetuse saaja suutlikkuses viia projekt ellu või saavutada nõutud tulemusi. Menetlusega jätkatakse, kui toetuse saaja tõendab, et kahtlusteks ei ole alust.

Näiteks kui toetuse saaja finantsnäitajatest selgub, et projekti lõpetamine või projekti eesmärkide saavutamine võib olla ohus, võib otsustaja peatada maksetaotluse menetlemise ja uurida täiendavalt, kas kahtlus on põhjendatud. Kui võlgnevuse suuruse tõttu on alust arvata, et toetuse saajal võivad olla olulised majanduslikud raskused ning isegi kui makse teha, ei ole tagatud projekti lõpuleviimine, ei ole mõistlik teha projektile täiendavat makset. Kui täiendava uurimise tulemusel ja toetuse saaja selgituste põhjal leiab otsustaja, et kahtlus ei ole põhjendatud, jätkatakse maksetaotluse menetlusega. Kui kahtlus oli põhjendatud, siis rohkem makseid ei tehta ning vajadusel koostatakse toetuse maksest keeldumise otsus ning toetus, mis osutub seetõttu alusetu makstuks, tuleb toetuse saajal tagastada.

Punkti 4 kohaselt võib toetuse maksmise peatada või sellest keelduda juhul, kui selgub, et taastekavas kokkulepitud reformi või investeringu juba saavutatud tulemustest või elluviimisest on loobutud (kokkulepitud tulemused on tagasipööratud). Sellisel juhul ei vasta reform või investering taastekava eesmärkidele ning toetuse edaspidine väljamaksmine ei ole põhjendatud.

Punkti 5 kohaselt tagatakse suure tõenäosusega tagasimaksmisele kuuluva toetuse summa tagasisaamine läbi selle, et jäetakse võimalus selle tasaarveldamiseks veel maksmata toetusega. Näiteks kui projektis on auditi või kontrolli tulemusel tuvastatud (võimalik) rikkumine või kui toetuse tagasinõudmise menetlus on alanud, võib maksetaotluse alusel maksmisele kuuluva toetuse maksmise peatada (võimaliku) rikkumise summa ulatuses kuni toetuse tagasinõudmise menetluse lõpuni ja tegeliku toetusest hüvitamisele mittekuuluva kulu suuruse selgumiseni või selgub, et kulu oli siiski abikõlblik. Makse võib peatada ka juhul, kui (võimaliku) rikkumisega seotud toetuse summa on suurem, kui projektis veel maksmata toetuse summa. Toetuse maksmine ei ole põhjendatud, kui rikkumisele vastav summa võib kuuluda tagasimaksmisele.

Tasaarveldamise korral ei ole tegemist toetuse maksmisest keeldumisega, sest tasaarveldamine tähendab seda, et selle tulemusel loetakse poolte rahalised nõuded ehk siis toetuse maksmise ja tagasi maksmise nõuded tasaarveldamise teel täidetuks. Kui keelduda maksetaotluse menetlemise tulemusena toetuse maksmisest, ei teki summat, mida tasaarveldada. Käesoleva punkti rakendamisel tuleb arvestada haldusmenetluse seaduse §-st 4 tulenevat põhjendatuse põhimõtet, sest tegemist on kaalutusõiguse alusel sätte rakendamisega.

Punkti 6 kohaselt võib maksetaotluse menetlemise peatada või sellest keelduda ka siis, kui Euroopa Komisjon peatab maksed Eestile täielikult või osaliselt või vähendab maksetaotluses esitatud toetuse tegelikku väljamaksmisele kuuluvat summat Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruses (EL) 2021/241 kehtestatud alustel. Tegemist on erandkorras rakendatava alusega, mille võib tingida eelnimetatud põhjustel toetuse Euroopa Komisjonilt laekumata jäämine. Euroopa Komisjonilt toetuse mittelaekumine ei tähenda automaatselt riigisisest toetuse maksete peatamist, kuid otsustaja võib sellise otsuse teha, kui:

1) tegevusi ellu viiva asutuse (nt elluviija) tööprotsesside puudused või toetust saanud projekti suhtes ilmnevad niivõrd olulised asjaolud, et toetuse maksete jätkamine võib tähendada olulise

finantskahju tekkimist;

2) riigieelarveliste vahendite piiratuse tõttu ei ole võimalik siseriiklikult riigieelarveliste vahendite arvelt maksetega jätkata.

Eelnõu § 10 lõigete 1–3 kohaselt viidatakse ja täpsustakse taastekavale kohalduvaid Euroopa Liidu riigiabi aluseid nii riigiabi kui vähese tähtsusega abi andmise korral ning riigiabi ja vähese tähtsusega abi andmise korral abi andja (toetuse andja) kohustust esitada vastava abi andmise kohta andmed riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrile vastavalt konkurentsiseadusele.

Eelnõu § 11 näeb ette toetuse tagasinõudmise ja tagasimaksmise alused ning korra tulenevalt VäSS § 8 lõikest 5, millega tagatakse määruse (EL) 2021/241 artikli 22 punktides 1–2 nimetatud kohustuste täitmine.

Lõikes 1 nähakse ette, et kuivõrd toetust taotledes nõustub taotleja toetuse eraldamise tingimustega (k.a toetuse tagasinõudmise aluste, ulatuse ja korraga), sh kohustusega maksta toetus tagasi, kui toetust on saadud toetusest hüvitamisele mittekuuluva kulu katteks või muu aluse esinemisel, siis nõutakse projektile eraldatud toetus tagasi proportsionaalselt rikkumise ulatusega ning tehakse täieliku või osalise toetuse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise otsus eelnõus sätestatud alustel.

Punkti 1 nimetatud asjaoludel on tegemist otsusega kaalutusõiguse alusel, kui toetuse saaja on rikkunud toetuse saamisega seotud kohustust või jätnud kohalduvad nõuded täitmata osaliselt või täielikult. Otsustajal on siin oluline hinnata, kas ja mis ulatuses kohustuste ja nõuete täitmata jätmine mõjutab projekti kulusid ja tulemusi.

Punktis 2 nimetatud aluse puhul võib teha toetuse tagasinõudmise otsuse juhul, kui toetust on kasutatud toetusest hüvitamisele mittekuuluvate kulude või tegevuste rahastamiseks.

Punktis 3 nimetatud aluse puhul võib teha toetuse tagasinõudmise otsuse, kui selgub, et toetuse saamisega seotud tingimuste täitmine ei vasta tegelikule olukorrale ja tingimuste täitmise kohta on esitatud kunstlikke andmeid. Samuti tuleks toetus tagasi nõuda juhtumitel, kus toetuse taotlemise ja kasutamise ajal on otsustajale esitatud valeandmeid, toetust on taotletud pettuse teel (näiteks soodustuskelmus), projekti ja temaga seotud isikute suhtes tuvastatakse korrupsioon või huvide konflikt.

Punktis 4 nimetatud aluse puhul võib teha toetuse tagasinõudmise otsuse juhul, kui toetust saanud isiku suhtes on algatatud pankroti- või likvideerimismenetlus, mistõttu on ka tõenäoline, et toetatud projekti elluviimist ettenähtud tingimustel ja kavandatud tulemuste saavutamist ei suudeta toetust saanud isiku poolt tagada. Seeläbi tagatakse Euroopa Liidu finantshuvide kaitse rahaliste vahendite tagasinõudmise kaudu. Juhul kui tegemist on pankrotimenetlusega ja selgub, et tõenäosus nõude rahuldamiseks puudub, siis võib toetuse tagasinõudmise otsuse jätta tegemata.

Punkti 5 kohaselt võib taotluse rahuldamise otsuse tunnistada kehtetuks ja toetuse nõuda tagasi juhul, kui taastekavas kokkulepitud reformi või investeringu juba saavutatud tulemustest või elluviimisest on loobutud (kokku lepitud tulemused on tagasipööratud). Sellisel juhul ei vasta reform või investering taastekava eesmärkidele ning seni väljamakstud toetus tuleb Euroopa Komisjonile tagastada.

Lõike 2 kohaselt tunnistatakse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks, kui toetuse saajat on karistatud karistusseadustiku § 260¹ alusel. Sätte alusel tagatakse liikmesriigi kohustus, mis tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist 2009/52/EÜ, millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike tööandjatele kohaldatavate karistuste ja meetmete miinimumnõuded (ELTL L 168, 30/06/2009, lk 24–32) artikli 7 lõikest 1 punktides a ja c. Punkt a kohaselt ei tohi anda toetust viie aasta jooksul ebaseadusliku töötamise avastamisest ja punkt c kohaselt tuleb 12 kuu jooksul enne ebaseadusliku töötamise avastamist toetuse saajale määratud toetus tühistada. Nimetatud sätteid saab rakendada alates karistuse jõustumisest isikule, kes on Eestis ebaseaduslikult

viibiva inimese tööle võtnud või selle võimaldamise eest karistatud.

Lõike 3 kohaselt tehakse toetuse tagasinõudmise otsus protsendi alusel juhul, kui kohustuse või nõude täitmata jätmise laadist tulenevalt ei ole võimalik selle rahalise mõju suurust hinnata, kuid esineb põhjendatud oht, et täitmata jätmine tõi kaasa rahalise mõju. Enne protsendi alusel otsuse tegemist, tuleb otsustajal kaalutleda, kas rahalise mõju suurust on võimalik hinnata või mitte. Juhul kui toetusest hüvitamisele mittekuuluva kulu summa on võimalik tuvastada täpselt, siis nõutakse tagasi 100% tegevusele või tegevuste kogumile eraldatud toetusest. Võimalik on ka ühe rikkumise raames kasutada kombineeritud toetuse tagasinõudmise aluseid, kui lisaks selgelt määratletavale rahalisele mõjule on tekkinud ka mõju, mida ei ole võimalik täpselt määrata või välja arvutada.

Lõike 4 kohaselt tuleb toetuse tagasinõudmise otsus teha viie aasta jooksul arvates viimasest lõppmaksest. Kuna makse tehakse liikmesriigile, siis on mõeldud siin viimase makse tähtaega riigile, mitte lõppmakset konkreetses projektis toetuse saajale.

Lõike 5 kohaselt piiritletakse õigusselguse huvides, millisel juhul nõutakse juba väljamakstud toetus tagasi.

Lõike 6 kohaselt peab toetuse saaja toetuse tagasi maksma otsuses näidatud summas ja tähtajaks. Toetus tuleb tagastada otsuses kehtima hakkamise päevast alates 60 kalendripäeva jooksul. Tingimus seatakse selleks, et vähendada riski, kus tagasinõude peab määratlema lootusetuks tulenevalt pikkadest tagasimaksmise tähtaegadest, seetõttu on mõistlik kohaldada 60 kalendripäevalist tähtaega.

Lõike 7 kohaselt võib tagasimaksmisele kuuluva toetuse tasaarveldada sama projekti raames toetuse rahuldamise otsuse alusel maksmisele kuuluva toetusega. Kui kogu toetust ei ole projektile veel välja makstud, võib maksmisele kuuluvat toetuse summat vähendada tagasi maksmata toetuse summa ulatuses ehk tasaarveldada, teavitades sellest eelnevalt toetuse saajat. Tasaarveldamise võimaldamine vähendab tagastamisele kuuluva toetuse sissenõudmisega seotud halduskoormust.

Lõike 8 kohaselt tehakse viide ja kohaldatakse toetuse tagasinõudmise ajatamiseks perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse § 48 lõikeid 4-7, millega vähendatakse õigusakti üle reguleerimist ning puudub vajadus eraldiseisvate ajatamise sätete kehtestamiseks käesolevas eelnõus. Selgitused kohalduvatele sätetele on antud viidatud seaduse seletuskirjas.

Lõike 9 kohaselt tehakse viide ja kohaldatakse tagasinõutud toetuse tähtajaks tagastamata jätmisel viivist vastavalt perioodi 2014–2020 struktuuritoetuse seaduse §-le 49. Selgitused kohalduvatele viivise alustele on antud viidatud seaduse seletuskirjas.

Lõike 10 kohaselt reguleeritakse juhtumit, kui ilmneb, et toetuse andjal tuleb toetuse rahuldamise otsus tunnistada kehtetuks ebaseadusliku riigiabi andmise tõttu. Sealjuures tuleb panna tähele erisust, mille kohaselt ebaseaduslikult saadud riigiabi tuleb tagastada koos intressiga vastavalt Nõukogu määruse (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 108 kohaldamiseks (ELT L 83, 27.03.1999, lk 1–9), artikli 14 lõikele 2 ja komisjoni määruse nr 794/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 659/1999, millega kehtestatakse üksikasjalikud eeskirjad EÜ asutamislepingu artikli 108 kohaldamiseks (ELT L 140, 30.04.2004, lk 1–134), artiklitele 9–11. Samasisulist nõuet kajastab ka Euroopa Komisjoni teatis riigiabi reguleerivate õigusaktide täitmise tagamise kohta liikmesriikide kohtute poolt (edaspidi *kohtute teatis*), näiteks Euroopa Kohtu otsus C-277/00, millest tuleneb, et tagasinõudmise täielik eesmärk on täidetud, kui abi on tagastatud koos intressiga.

Toetuse saaja turupositsiooni taastamiseks tuleb toetus tagastada siiski koos liitintressiga ehk eelneval aastal kogunenud intressilt tuleb samuti tasuda intressi, millise rakendamise nõue tuleneb

Euroopa Komisjoni määruse (EÜ) nr 794/2004 artiklist 11. Aluseks tuleb võtta toetuse maksmise ajal rakendatud Euroopa Liidu Teatajas avaldatud intressimäär, mille kinnitab Euroopa Komisjon oma teatistes liikmesriigile kehtivate riigiabi tagastamise intressimäärade ja viite/diskontomäärade kohta. Seega tagasi nõutud toetus tuleb ebaseaduslikuks osutunud riigiabi puhul tagastada liitintressiga alates päevast, mil ebaseaduslik abi maksti toetuse saajale, ning intressi määraks tuleb võtta komisjoni riigiabi viite- ja diskontomäär. Liitintressi tuleb maksta kuni toetuse tagasimaksmiseni.

Eelnõu § 12 lõiked 1 ja 2 näevad ette üldised teavitamisnõuded toetust saanud isikutele. Eelnõu regulatsioon järgib Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 34 punktide 1–3 tulenevaid nõudeid, mille eesmärk on tagada taastekavas kavandatud rahalise toetuse liidupoolse rahastamise nähtavus, ja selleks tuleb kasutada ettenähtud märgist. Kui riigisiselt kehtestatakse teavitamisnõuete järgimiseks täpsemad juhised, tuleb teavitamisnõudeid täita lisaks kooskõlas antavate juhistega ning Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrusega (EL) 2016/679, füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 119, 4.5.2016, lk 1-88). Kuivõrd Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikkel 34 näeb ette üldise teavitamise kohustuse, siis toetuse saaja suhtes kehtivad teavitamisnõuded alates toetuse kasutamise õiguse tekkimisest ehk toetuse rahuldamise otsuse tegemisest või rahastamislepingu sõlmimisest.

Eelnõu § 13 nähakse ette andmete töötlemise ja säilitamise reeglid.

Lõike 1 kohaselt kehtestatakse nõue ja volitus taastekava rakendamise seotud asutustele koguda Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 22 lõikes 2 punktis d nimetatud andmeid. Näiteks kui lõppsaaja on RHS tähenduses hankija, siis on vaja töövõtja ja alltöövõtja nime. Lõikes täpsustatakse, et üldjuhul kogutakse nõutud andmeid läbi avalike riigi andmekogude või, kui andmete töötlemine eeldab andmevahetuslepinguid, siis nimetatud lepingute kaudu. Kui nõutavad andmed ei ole avalikest andmekogudest kättesaadavad, tuleb kohustus nõutavate andmete esitamiseks näha ette toetuse andmise tingimustes (toetuse rahuldamise otsus, määrus, käskkiri või rahastamisleping).

Lõike 2 kohaselt selgitatakse toetuse saajate ja taotlejate andmete töötlejaid ja andmete töötlemise ulatust, millega tagatakse andmete töötlemise läbipaistvus, eesmärgipärasus ja proportsionaalsus.

Lõike 3 kohaselt nähakse õigusselguse huvides ette andmete avalikustamise piirang, mille kohaselt taastekava rakendamise seotud asutuste ametnikel, töötajatel ja ülesannete täitmise kaasatud isikutel on keelatud avaldada nii teenistus- või töösuhte ajal kui ka pärast seda ülesannete täitmise tõttu teatavaks saanud riigi- ja ärisaladust, salastatud välisteavet, teiste inimeste perekonna- ja eraellu puutuvaid andmeid ning muud asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud teavet. Nimetatud piirang ei kehti juhul, kui üld- või eriseadusest tuleneb kohustus konkreetsed andmed avalikustada.

Lõike 4 kohaselt nähakse õigusakti tasemel ette kohustus nii taastekava rakendamise seotud asutustele kui toetuse saajatele tagada Euroopa Komisjonile, OLAF-ile, Euroopa Kontrollikojale ning Euroopa Prokuratuurile igakülgne juurdepääs toetuse kasutamise seotud andmetele, mis tuleneb Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artiklist 22 lõikes 2 punktist e. Nimetatud kohustus hõlmab kontrollijale igakülgse abi osutamise tema ülesannete täitmisel taastekava rakendamise kontrollimisel. Kohustus laieneb ka partnerile.

Lõike 5 kohaselt nähakse ette toetuse andmise ja kasutamise seotud dokumentide säilitamine, mis tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artiklist 132. Toetuse andmise ja kasutamise seotud andmeid ja dokumente säilitatakse üldjuhul viis aastat pärast projektile või tegevustele lõppmakse tegemist. Kui toetuse suurus on 60 000 eurot või väiksem, siis on nimetatud tähtaeg kolm aastat.

Lõike 6 kohaselt nähakse õigusselguse huvides ette toetuse andmise ja kasutamise seotud andmete säilitamise erisus juhul, kui tegemist riigiabiga. Sellisel juhul tuleb dokumente ja andmeid säilitada kümme aastat alates päevast, mil selle kava alusel anti viimast korda üksikabi. Nimetatud nõue tuleneb Euroopa Komisjoni (EL) määruse 1407/2013 artikli 6 lõikest 1 ning Euroopa Komisjoni (EL) määruse 651/2014 ELi aluslepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamise kohta, millega teatavat liiki abi tunnistatakse siseturuga kokkusobivaks (ELT L 187, 26.06.2014, lk 1–78) artikli 12 lõikest 1.

Lõikes 7 nähakse ette nõue, millisel kujul ja vormis tuleb säilitada lõikes 5 nimetatud andmeid ja dokumente, tagamaks andmete kättesaadavuse ja kontrollitavuse.

Eelnõu § 14 nähakse ette taastekava rakendamise seotud aruandluse ning toetuse saajale kehtivad aruandluse üldtingimused.

Lõike 1 kohaselt tuleb taaste- ja vastupidavusraha lõpparuanne Euroopa Komisjonile esitada hiljemalt 2026. aasta 30. septembril, mistõttu tuleb aruande koostamise ja andmete kontrollimise eesmärgil kõigi taastekavas nimetatud reformide ja investeeringute tulemuste saavutamise aruanne esitada koordineerivale asutusele hiljemalt 2026. aasta 31. mail. Kui Euroopa Nõukogu rakendamisotsuse lisas on sätestatud hilisem tähtaeg, tuleb lähtuda sellest tähtajast.

Lõike 2 kohaselt nähakse ette ülesanne ja kohustus Riigikantseleile esitada Euroopa poolaasta raames taastekava täitmise aruanne tehtud edusammude kohta kaks korda aastas. Aruandes või sellest eraldi kajastatakse lisaks Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määruse (EL) 2021/241 artikli 20 lõikes 6 osutatud tegevuskorra ja artiklis 29 lõikes 4 sätestatud ja kohaldatud ühiste näitajate saavutustasemeid.

Lõike 3 kohaselt nähakse ette, et elluviija esitab vahe- või lõpparuande koordineerivale asutusele e-toetuse kaudu rahastamisperioodide kohta: 28. veebruari seisuga hiljemalt 31. märtsil ning 31. augusti seisuga hiljemalt 30. septembril. Lõpparuanne esitatakse mitte hiljem kui 2026. aasta 31. mail. Tulemused, mida elluviija peab taastekava rakendamisel saavutama, määratletakse eelnõu §-s 8 nimetatud toetuse andmise tingimuste määruses.

Lõike 4 kohaselt nähakse ette reeglid, mille kohaselt esitab toetuse saaja (välja arvatud lõppsaaja) projekti vahe- või lõpparuande koordineerivale asutusele hiljemalt aruandlusperioodile järgneva kuu lõpuks e-toetuse kaudu rahastamisperioodide kohta: 28. veebruari seisuga hiljemalt 31. märtsil ning 31. augusti seisuga hiljemalt 30. septembril. Lõpparuanne esitatakse mitte hiljem kui 2026. aasta 31. mail.

Lõppsaajale kohalduv vahe- ja lõpparuande esitamise kord määratakse §-s 8 nimetatud toetuse andmise tingimustes ning aruannete esitamise tähtajad taotluse rahuldamise otsuses või rahastamislepingu kuupäeva täpsusega.

Lõike 5 kohaselt kehtestatakse vahe- ja lõpparuande esitamise aeg kuupäeva täpsusega ning nähakse ette nõue, mille kohaselt peab toetuse saaja täiendama esitatud vahe- ja lõpparuannet, kui seda nõuab elluviija või koordineeriv asutus. Seeläbi tagatakse, et andmed on kontrollitavad ning lõikes 1 nimetatud aruannete kaudu Euroopa Komisjonile esitatavad andmed on objektiivsed ja üheselt mõistetavad. Aruandluse vormid kehtestab koordineeriv asutus või elluviija ja teeb need kättesaadavaks oma veebilehel ja e-toetuses.

Lõike 6 kohaselt nähakse ette nõutavas aruandluses esitatav minimaalne informatsioon, millega tagatakse projekti andmete ja tulemuste ühetaolisus ning kontrollitavus.

Eelnõu § 15 lõigete 1 ja 2 kohaselt nähakse ette vaidemenetluse alused ning täpsustakse, et koordineeriva asutuse, ministeeriumi ja elluviija otsuse või toimingu peale võib esitada vaide haldusmenetluse seaduses sätestatud korras. Tulenevalt taastekava rakendavate asutuste ülesannetest on vaide esitamise korda täpsustatud:

- 1) kui vaide esitatakse koordineeriva asutuse otsuse või toimingu peale, lahendab vaide koordineeriv asutus;
- 2) kui vaide esitatakse elluviija otsuse või toimingu peale, lahendab vaide elluviijaks määranud ministeerium, välja arvatud juhul, kui ministeerium on §-s 8 nimetatud toetuse andmise tingimuste õigusaktis määranud vaide lahendajaks elluviija. Kui elluviija otsuse või toimingu peale esitatud vaide lahendab ministeerium, esitatakse vaide elluviija kaudu ministeeriumile.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu aluseks on:

- Euroopa Parlamendi ja Nõukogu määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusraha;
- Euroopa Nõukogu _____ rakendusotsus nr _____ RRP rakendamise kohta;
- Euroopa Komisjoni ja Eesti Vabariigi vahel sõlmitud rahastamisleping _____ ning tegevuskord _____ taastekava rakendamiseks;
- .....

Seega on eelnõu kooskõlas ELi õigusega.

4. Määruse mõjud

Taastekava raames antakse Euroopa Komisjoni poolt Eesti Vabariigile tagastamatut välisabi, mille kogumaht arvutatakse kahes osas: 70%, mis põhineb SKP-l inimese kohta, rahvaarvul ja 2015–2019 tööpuudusel, ja ülejäänud 30%, kus tööpuuduse asemel arvestatakse 2020. ja 2021. a SKP reaalkasvu. Eestile on aastatel 2021–2026 antava välisabi esimese osa suuruseks 759,7 miljonit eurot ning teine osa (kuni 30%) selgub 2022. aasta 30. juuniks. Vabariigi Valitsuses 17. juunil 2021. a kinnitatud taastekava maht on 982,5 miljonit eurot, mis moodustab suurusjärgus 0,5% perioodi 2021–2026. a SKPst. Kui kava maht Eesti jaoks muutub, on ka kava stiimul väiksem või suurem (Komisjoni 2020–2021 talveprognoosi alusel jääks Eesti toetus suurusjärku 880 mln eurot ehk RRP stiimul moodustaks 0,45% perioodi oodatavast SKPst).

Rahandusministeeriumi ja Eesti Panga koostatud taastekava makromõjude peatüki kohaselt annab raha Eesti majanduskasvule (ja mitmetele teistele majandusnäitajatele) ajutise kasvukiirenduse, mille mõju taandub pärast toetuste rakendamist sõltuvalt majandusnäitajast lühema või pikema viitajaga. Tänu taastekavale on väljamaksete perioodil (2021–2026) Eesti majanduse kogutoodang püsivhindades keskmiselt 0,8 protsendipunkti võrra suurem. Seejuures on mõju suurim toetuste kõrgperioodil aastatel 2024–2025, mil see ulatub ühe protsendipunktini SKPst ehk ligikaudu 275–285 miljoni euroni aastas. Seega on eeldatud, et taastekava vahetul mõjul suureneb Eesti SKP rohkem, kui on toetuste maht väljamaksete perioodil (st multiplikaatori väärtus on suurem kui 1).

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Taastekava, mille rakendamiseks antud määrus kehtestatakse, koostamisse on ministeeriumid ja koordineeriv asutus olnud algusest peale kaasatud. Taastekavas on fikseeritud toetatavad reformid ja investeeringud, vastutavad asutused, ajaraam ning saavutatavad tulemused. Määrus katab taastekava elluviimiseks vajalikud tegevused ja vastutuse. Taastekava rakendamiseks peavad seotud asutused koostama protseduurireeglid, auditeeriv asutus peab läbi viima juhtimis- ja kontrollisüsteemide auditi, seotud ministeeriumid peavad kehtestama vajalikud toetuse andmise tingimuste õigusaktid või

sõlmima rahastamislepingud, elluviijad peavad läbi viima avatud voorud ning elluviijad ja toetuse saajad peavad reformid ja investeeringud vastavalt taastekavas toodule rakendama ning esitama vajalikud tõendavad materjalid ning aruanded. Koordineeriv asutus kontrollib keskselt kõikide taastekavas kokku lepitud eesmärkide ja sihtide saavutamist ning nõuetekohast aruandlust ja esitab Euroopa Komisjonile maksetaotlused. Rahandusministeerium korraldab vajadusel taastekava muutmise, osaleb seireprotsessis ja koordineerib hindamise läbiviimist.

Rahastu rakendamiseks ei ole ette nähtud tehnilist abi, mistõttu tuleb rahastu administreerimiskulud katta riigieelarvest. Täiendavad kulud on seotud taastekava kokkupaneku ja läbirääkimiste, partnerite kohustusliku kaasamise, vahesihhtasemetega ja muude meetodikate väljatöötamise, sisse ostmise või valideerimise, tulemuste keskselt kontrollimise ja Euroopa Komisjonile tõendamise, Eesti poolsete maksetaotluste kokkupanemise, teavitamise (sh kodulehe www.rrf.ee ülalpidamisega), hindamise, auditeerimise ning IT süsteemi arenduste ja ülalpidamisega. Perioodiks 2021–2026 on prognoositud vastavateks kuludeks 5,2 mln eurot. Samuti on planeeritud katta Vabariigi Valitsuse reservist sihtotstarbeliselt ette nähtud vahendite arvelt taastekava rakendamisega seotud mitteabikõlblik käibemaks hinnanguliselt summas 29,82 miljonit eurot.

Taastekava investeeringute jaotus avalike ja erasektori investeeringute vahel on orienteeruvalt 1/3 vs 2/3 avalike investeeringute kasuks (täpsemalt 34% vs 66%). See tähendab, et kava kaudu on oodata kokku ligikaudu 265 miljonit täiendavaid erainvesteeringuid 6 aasta jooksul ehk u 44 miljonit keskmiselt aastas. Sellele lisandub avalike investeeringute forsseerimine taastekava kaudu täiendava 515 miljoni euroga 6 aasta jooksul ehk keskmiselt 85 miljonit aastas. Sellele lisanduvad investeeringud ekspordi ja jõukuse kasvu mõjutusel.

Taastekava omab märkimisväärset positiivset mõju SKP-le võrreldes baasprognoosiga. Taastekava väljamaksete perioodil 2021–2026 on SKP keskmiselt 0,8 protsendi punkti aastas kõrgem ning järgneva nelja aasta jooksul võib oodata positiivse impulsi vähenemist keskmiselt 0,36 protsendi punktini aastas. Seega on positiivne kumulatiivne mõju kokku hinnanguliselt 6,2% SKPst kümne aasta jooksul. Valitsuse kulutuste kasvule lisandub täiendav SKP kasv ekspordikanali kaudu. Kui ekspordikanali kaudu mõju kõrvale jätta, on Eesti taastekava puhas kumulatiivne mõju SKP-le 4,44% kümne aasta jooksul (ehk u 72% kogumõjust tuleneb siseriikliku tarbimise ja investeeringute kasvust ning 28% lisandub ekspordi kaudu).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse ministeeriumidele kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi EIS kaudu.